

Hastalık Saklama Kavramının Bibliyometrik Analiz Yöntemi ile İncelenmesi¹

Zeynep KUH¹

Ramazan ERDEM²

¹Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, kuh.zeynep@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2511-5192

²Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi / İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, ramazanerdem@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6951-3814

Özet: Davranışlar hem bireylerin içsel dünyasının hem de çevresel faktörlerin bir yansıması olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar, toplumsal kurallar ve normlar çerçevesinde davranışlarını şekillendirmektedir. Ödül ve ceza mekanizmaları, bireylerin topluma uyum sağlamasında önemli bir rol oynamaktadır. Aynı şekilde, hastalık ve sağlık kavramları, sadece tıbbi değil, kültürel ve toplumsal bağlamda da şekillenmektedir. Topluların kültürel normları, bireylerin hastalıklara yönelik tutum ve davranışlarını belirlemekte ve bu durum zamanla toplumsal yapıyı etkilemektedir. Bu araştırma, hastalık saklama konusundaki akademik çalışmaların tarihsel gelişimini ve gelecekteki olası eğilimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, 09.05.2024 tarihinde Web of Science veri tabanında "Hide Illness" kelimesi çalışmaların başlık, özet, anahtar kelimeler ve metin içerisinde aranacak şekilde, topic kategorisinde, 1998 ile 2024 yılları arasında ve tüm dizinlerde aranmıştır. Tarama sonucu ortaya çıkan 119 makale farklı değişkenler açısından incelenmiş ve yorumlanmıştır. VOSviewer yazılım aracı yardımıyla veriler görselleştirilmiş ve ağ haritaları elde edilmiştir. Araştırma sonucunda hastalık saklama konusunda ilk çalışmanın 1998 yılında, en güncel çalışmanın ise 2024 yılında kaleme alındığı görülmüştür. Hastalık saklamaya ilişkin ülkelerin yayın sayısına bakıldığında; ABD ve İngiltere'nin en yüksek yayın oranına sahip olduğu saptanmıştır. Vos kategorilerine göre *psikiyatri* en yüksek yayın yüzdesine sahipken, onu sırasıyla *genel iç hastalıkları* ve *halk sağlığı* kategorileri takip etmiştir. *Depresyon*, *damgalanma* ve *mental sağlık* anahtar kelimelerinin öne çıktığı da elde edilen verilerden biri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hastalık Saklama, Hastalık Gizleme, Vos Veri Tabanı, Bibliyometrik Analiz

Examination Of Disease Hiding Concept With Bibliometric Analysis Method

Abstract: Behaviors are defined as a reflection of both individuals' inner worlds and environmental factors. People shape their behaviors within the framework of societal rules and norms. Reward and punishment mechanisms play a significant role in individuals' adaptation to society. Similarly, the concepts of illness and health are shaped not only in a medical context but also within cultural and social frameworks. The cultural norms of societies determine individuals' attitudes and behaviors toward illnesses, and this, over time, influences the social structure. This study aims to examine the historical development of academic research on illness concealment and potential future trends. In this context, on May 9, 2024, the term "Hide Illness" was searched within the Web of Science database, specifically in the topic category, for articles published between 1998 and 2024, and across all indexes, within the title, abstract, keywords, and text. The search resulted in 119 articles, which were analyzed and interpreted in terms of various variables. Using the VOSviewer software tool, the data were visualized, and network maps were created. The results revealed that the first study on illness concealment was published in 1998, with the most recent publication being from 2024. When looking at the number of publications by country on illness concealment, it was found that the United States and the United Kingdom had the highest publication rates. According to Web of Science categories, psychiatry had the highest percentage of publications, followed by general internal medicine and public health. Depression, stigma, and mental health were among the key terms that emerged from the data.

Key Words: Disease Hiding, Vos Database, Bibliometric Analysis

1. GİRİŞ

İnsan, çevresi ve doğası ile etkileşim içinde olan ve bu unsurlarla belirli bir bağ kuran sosyal bir varlıktır. Bu etkileşim, sosyal yapılar ve kurallar çerçevesinde, çeşitli etkenler ve kurumlar aracılığıyla gerçekleşmektedir (Kaya, 2008, s. 95). Sosyal inşa yaklaşımı, toplumun insanları ve insanların toplumu oluşturduğunu ve bu sürecin karşılıklı bir etkileşimle ilerlediğini savunmaktadır (Onuf, 1998, s. 4). Kişi, toplumsal yapının bir parçası olmakla kalmaz, aynı zamanda bu yapının da şekillendirdiği bir varlık

olarak yer alır. Bu nedenle, birey ile toplum arasındaki ilişki, karşılıklı bir etkileşim ve değişim süreci olarak değerlendirilebilmektedir.

Hastalık hem bireyin fiziksel sağlığını hem de sosyal yaşamını etkileyen bir durumu ifade etmektedir. Beden, kişinin günlük yaşamına katılmasını sağlayan önemli bir araçtır, ancak bedensel özellikler bireye bazı imkanlar sunarken, belirli sınırlamaları da beraberinde getirmektedir. Bedendeki bu kısıtlamalar, bireyin yaşamına katılımını zorlaştırabilir ve çeşitli engeller ortaya çıkarabilir.

¹ Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından ikinci yazar danışmanlığında birinci yazar tarafından hazırlanan "Hastalık Saklama Davranışı Üzerine Keşifsel Bir Araştırma" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

Hastalık hem fizyolojik hem de toplumsal düzeyde olumsuz etkiler yaratabilmektedir (Sampson, 2003, 123-125; Nazlı, 2007, s.163). Kısacası, hastalık sadece bedeni sınırlamakla kalmaz, aynı zamanda bireyin sosyal alandaki yaşamında da kısıtlamalara yol açabilir. Bedensel kısıtlamalar, hasta bireyin sosyal yaşamını da olumsuz yönde etkileyebilir.

Davranış, canlıların dış dünyayla kurdukları etkileşimlerin gözle görülebilen dışa vurumudur (Başaran, 1991, s. 128). Bireyin, içinde bulunduğu doğal veya toplumsal çevreden aldığı uyarılara karşı ortaya koyduğu tepkiler, eylemler ve hareketler, davranış olgusunun alanına girmektedir. Davranışlar hem bireyin içsel dünyasının hem de çevresel unsurların bir yansımasıdır (Cevzici, 2000, s. 218). İnsan davranışları, yalnızca fiziksel hareketlerin değil, aynı zamanda gözlemlenebilir duygu ifadelerinin bir yansımasıdır. Bu davranışlar, farklı özellikler gösterebilir. Bazıları içsel güdülerden doğarken, bazıları dış faktörler tarafından şekillendirilir. Bilinçli seçimlerin yanında, farkında olmadan verilen tepkiler de davranışları etkileyebilir. Bazı davranışlar açıkça gözlemlenebilirken, bazılarının arkasında gizli sebepler bulunabilir. Davranışlar bazen gönüllü olarak, bazen de istemsiz şekilde gerçekleşir. Önceden planlanmış, düşünülmüş hareketler olabileceği gibi, ani ve kendiliğinden gelişen tepkiler de davranış olarak değerlendirilebilir (Bandura, 1977, s. 203-205; Fishbein ve Ajzen, 1972, s. 491).

Bireysel davranış ve tutumların oluşumu, toplumun dönüşüm süreci ile yakından ilişkilidir. Kişinin çevresel koşulları, karakteristik özellikleri, iletişim tarzı, sosyal etkileşimleri ve ait olduğu grup dinamikleri gibi faktörler, onun davranışlarını şekillendirirken, aynı zamanda toplumdaki değişim süreçlerinin de temelini oluşturmaktadır (Gürocak, 2013, s.50). Diğer bir deyişle, mikro düzeydeki bireysel davranışlar, makro ölçekteki toplumsal yapının değişimine katkı sağlamakta ve bu yapıdan etkilenmektedir.

Toplum, ortak bir kültüre sahip olan bireylerin belirli bir coğrafi bölgede bir araya gelerek kendilerini birleşik ve özgün bir bütün olarak tanımladıkları bir grup yapısını ifade etmektedir (Türk, 2013, s.80-81). Toplumsallaşma sürecinde norm kavramı, toplumun sahip olduğu tüm değerleri ve maddi-manevi varlıkları düzenleyen ana unsur olarak kabul edilmektedir. Normlar, toplumun işleyişini belirlerken, bireyler arasındaki sosyal uyum ve etkileşimi de yönlendirmektedir (Rosow, 1974, s.39-40; Akt: Aziz, 1982, s.23).

Bir kişinin sosyalleşme sürecinde, toplumun kurallarına uygun hareket etmesi amacıyla ödül ve ceza mekanizmaları kullanılmaktadır. Toplumun

belirlediği kurallara uyulması veya uyulmamasının getirdiği ödül ya da ceza, bireylerin topluma uyumlu davranmalarında etkili bir rol oynar. Bazı bireyler ödül kazanmak amacıyla toplumun istediği davranışları sergilerken, bazıları ise cezadan kaçınmak için benzer davranışlarda bulunur (Demir, 2003, s. 45-47). Kanunlar, toplumun sosyal düzenini sağlamak için oluşturulan kurallar olarak tanımlanır. Bu nedenle, toplumsal kurallara aykırı davranışlar, toplumun dengesini bozan eylemler olarak kabul edilir ve kişinin özgürlüğünün kısıtlanmasıyla sonuçlanabilir. Foucault, bu bağlamda sınırlandırma kavramını kullanarak, toplumsal normlara uymayan bireylerin akıl hastanelerine veya otoriteye karşı gelenlerin hapisanelere zorla yerleştirildiğini ifade etmiştir (Giddens, 1999, s. 203).

Bu bağlamda, toplumsal kuralları; bir topluluğun yapısal düzenini ve bireyler arasındaki etkileşimi belirleyen, davranışların nasıl olması gerektiğine yön veren değerler ve ilkeler bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Toplumsal kurallara hastalık saklama davranışı açısından yaklaşıldığında; güçlü olmalarının beklendiği toplumlarda, erkekler hastalıklarını zayıflık olarak değerlendirip saklama eğilimi gösterebilmektedirler. Bu nedenle, toplumsal roller ve beklentiler, bireyleri gerektiğinde hastalıklarını saklamaya yönlendirebilecek bir etken olabilmektedir.

İnsanın sosyo-kültürel bir varlık olması, toplumsal olayların da sosyo-kültürel bir boyut içerdiği anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, hastalık ve sağlık kavramlarına bakıldığında, bu kavramların yalnızca tıbbi değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel perspektiflere göre değişen anlamlar taşıdığını ifade etmek mümkündür. İnsanların hastalığa ve tedaviye yönelik algıları, içinde buldukları kültürel ortama göre farklılık göstermektedir (Açıkgöz, 2024, s. 115). Hastalık ve sağlık kavramları kültürel bir boyut taşır ve kültürel normlar çerçevesinde anlam bulur. Bireylerin hastalığa ilişkin tutum ve davranışları, bağlı oldukları toplumun değerleri, inançları ve genel kültürel yapısı tarafından şekillenir (Türkdoğan, 2006, s.21-22).

Hastalık kavramı, her toplumun benimsediği sosyal ve kültürel kurallara göre şekillenen değer yargılarına sahiptir. Bu kavramın anlamı, aynı toplum içinde zamanla değişebildiği gibi, toplumlar arasında da farklılık gösterebilir. Örneğin, bir toplumda hastalık olarak görülen bir durum, başka bir toplumda sağlıklı kabul edilebilir (Adak, 2016, s. 27). Adak'ın hastalık ve kültür kavramları arasındaki ilişkiye benzer şekilde, Türkdoğan da hastalık ve sağlık algısının toplumun kültürel normları tarafından belirlendiğini ifade etmektedir. Farklı

hastalıkların yol açtığı ağrılara verilen tepkiler, bireyin çocukluk döneminden itibaren aile ve yakın çevresinden aldığı tepkilerle şekillenir. Böylece, hastalık ve sağlık konusunda sosyo-kültürel bir kimlik kazanan birey, hastalandığında belirli davranış ve değer normlarını benimsemektedir. Bu süreçte, bireyin hastalık veya sağlık durumunda gösterdiği davranış ve tutumlar, yaşadığı kültürel etkileşimlerin bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır (Türkdoğan, 2006, s.20).

Toplum, insan ilişkilerinin ve etkileşimlerinin merkezi bir alan olarak kabul edilmektedir. Bu alanda, yaşamın her yönü; ölümle yaşam arasındaki denge, sevgiyle nefret arasındaki duygusal karmaşa, dayanışma ile çatışma dinamikleri, zenginlik ve yoksulluk arasındaki eşitsizlikler, varlık ile yokluk deneyimleri gibi unsurlar gözlemlenir. Hastalık ve sağlık gibi olgular da bu karmaşık ilişkilerde önemli bir yer tutmaktadır. Tıpkı ölüm ve yaşam gibi, hastalık ve sağlık da bireylerin ve toplumun hayatında yer alır ve çeşitli ilişki biçimlerini ortaya çıkarır (Açıkgöz, 2024, s.95). Wilkinson (1996, s.15) ise hastalık ile toplum arasındaki ilişkinin güçlü bir bağa sahip olduğunu vurgulayan isimlerdendir. Ona göre, toplumsal dinamikler hastalığın doğasını ve yayılımını şekillendirirken, hastalıklar da toplumun yapısını ve işleyişini etkilemektedir. Toplum hakkında edindiğimiz bilgiler, hastalık anlayışımızı derinleştirirken; hastalıklar konusundaki bilgilerimiz de toplumun yapısı ve işleyişine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Hastalık ve toplum arasındaki ilişki, bireylerin yaşadıkları sosyal, kültürel ve ekonomik çevrelerle etkileşim içinde oldukları bir alanı ifade etmektedir. Toplumun değerleri, sosyal normlar, hastalıklarla ilgili algılar ve sağlık hizmetlerine erişim gibi unsurlar, bu ilişkiyi etkileyen önemli faktörlerdir. Bu çalışma bağlamında hastalık ve toplum ilişkisini incelemenin amacı, bireylerin yaşadıkları toplumsal çevre ve kurallar çerçevesinde hastalıklarına yönelik tutum ve davranışlar sergilemelerinin yanı sıra, hastalık saklama davranışlarının da toplumsal sebeplerle ilişkilendirilebileceği bir durumu ortaya koymaktır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu başlık altında bibliyometrik analiz kullanılarak "hastalık saklama" konusunda öne çıkan çalışmalar incelenmiştir. Bibliyometrik analiz metodolojisi, incelenen alandaki ilerlemeleri ve son dönemdeki değişimleri belirleyerek, odaklanılan konuları ve literatüre olan katkıyı gösterme potansiyeline sahiptir. Bu teknik, alandaki gelişmeleri veri odaklı bir yaklaşımla değerlendirmekte ve literatürdeki eğilimleri tanımlamaktadır (Martinez vd., 2015,

s.257-265). Bibliyometrik araştırmalar ayrıca, bir alanda ölçütlerin tanımlanmasına, bilimsel verimliliğin değerlendirilmesine ve araştırılması gereken yeni yönlerin belirlenmesine katkı sağlayabilmektedir. Bu metodoloji, araştırılan alanın gelişimine ve araştırmacıların çalışmalarının etkisinin değerlendirilmesine yönelik önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır (Andres, 2009, s.1-4).

Bibliyometrik analizde, Science Mapping tekniği önemli bir yer tutmaktadır ve bu teknik ile elde edilen veriler çeşitli görsel analitik araçlarla değerlendirilmektedir. Bu analizlerin sonuçları, bilimsel verilerin örüntülerini, eğilimlerini ve bilimsel teorideki değişimleri görsel olarak sunarak anlaşılmasını sağlamaktadır (Chen, 2017, s.1-35). Science Mapping tekniği, ilk olarak bilimsel verilerin kaynağının belirlenmesi ve toplanması ile başlamaktadır. Ardından, bu veriler ön işleme tabi tutulup ilişki ağları oluşturulmaktadır. Normalizasyon işlemine tabi tutulan veriler haritalanarak analiz edilmekte ve son olarak görselleştirme aşamasına geçilmektedir (Martinez vd., 2015, s. 260-270).

Bibliyometrik analiz için gerekli veriler, 09.05.2024 tarihinde Web of Science veri tabanında "Hide Illness" kelimeleri çalışmaların başlık, özet, anahtar kelimeler ve metin içerisinde aranacak şekilde, topic kategorisinde, 1998 ile 2024 yılları arasında ve tüm dizinlerde arama yapılarak elde edilmiştir. İkinci aşamada alan dışı çalışmaların engellenmesi için çalışma alanları araştırmacının çalışma alanlarını tek tek inceleyip eleme yapması sonucu çalışma konusu özeline dışına çıkmayacak şekilde kısıtlamaya gidilmiştir. Bu tarama sonucunda 1998 ile 2024 yılları arasında yayımlanmış 119 makaleye ulaşılmıştır. Genel tabloyu anlamak amacıyla, bu alanın tarihsel gelişimi (yıllar), ülkeler ve çalışma alanları incelenmiştir. Ayrıca, ilgili makalelerde kullanılan anahtar kelimelerin bir ağ haritası oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin bir kısmı, araştırmanın devamındaki aşamalar için VOSviewer programına yüklenmiş ve bu program kullanılarak haritalama işlemleri gerçekleştirilmiştir. VOSviewer, ağ verilerini haritalamak ve görselleştirmek için geliştirilmiş önde gelen açık kaynaklı programlardan biridir (Van Eck ve Waltman, 2013, s. 5-25). Diğer benzer analiz programlarıyla kıyaslandığında, VOSviewer'ın tercih edilmesinin sebebi, görsellerinin daha etkileyici ve etkili olmasıdır.

Tablo 1: Verilere İlişkin Temel Bilgiler

Anahtar Kelime Seçimi	Hide Illness (Hastalık Saklama)	
Veri Ön İşleme (Kısıtlar)	Platform	WoS (Web of Science)
	Tarih Aralığı	1998-2024
	Doküman Tipi	Makale
Kategoriler	WoS	Psychiatry, Medicine General Internal, Nursing, Psychology Clinical, Social Sciences Biomedical, Oncology, Multidisciplinary Sciences, Clinical Neurology, Health Care Sciences Services, Health Policy Services, Information Science Library Science, Psychology, Psychology Multidisciplinary, Psychology Multidisciplinary, Social Sciences Interdisciplinary, Communication, Humanities Multidisciplinary, Infectious Diseases, Neurosciences, Religion, Sociology, Cardiac Cardiovascular Systems, Education Educational Research, Geriatrics Gerontology, Gerontology, Literature, Medicine Research Experimental, Psychology Social, Substance Abuse, Anthropology, Area Studies, Business, Dermatology, Emergency Medicine, Environmental Sciences, Environmental Studies, Ethnic Studies, Medical Informatics, Nutrition Dietetics, Psychology Developmental, Psychology Psychoanalysis, Rehabilitation, Respiratory System, Social Issues, Social Work, Urology Nephrology
Analiz	Bilimsel Haritalama	Çalışmaların Yılı, Çalışmaların Yapıldığı Ülkeler, Çalışmaların Alanları
	VOSwiewer	Ülkeler Analizi, Anahtar Kelime

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Hastalık Saklama olgusuna ilişkin Web of Science (WoS) veri tabanında yer alan toplam 119 makale olduğu görülmektedir. Çalışmaların yılları incelendiğinde ise ilk çalışmanın 1998 yılında

yayınlandığı göze çapmaktadır. Verilerin elde edildiği 09.05.2024 tarihinde 2024 yılı çalışma sayısının 1 olduğu görülmektedir. Hastalık saklama kavramı ile ilgili çalışmaların yılları ve sayılarını gösteren Tablo 2 aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 2: Hastalık Saklama Kavramına İlişkin Yayınların Yıllara Göre Dağılımı

Yayın Yılı	Yayın Adedi	Yayın Yüzdesi (%)
2024	1	0.840
2023	9	7.563
2022	13	10.924
2021	7	5.882
2020	7	5.882
2019	8	6.723
2018	7	5.882
2017	3	2.521
2016	6	5.042
2015	5	4.202
2014	4	3.361
2013	5	4.202
2012	7	5.882
2011	4	3.361
2010	6	5.042

2009	1	0.840
2008	3	2.521
2007	5	4.202
2006	4	3.361
2005	2	1.681
2004	1	0.840
2003	1	0.840
2002	2	1.681
2001	2	1.681
2000	4	3.361
1999	1	0.840
1998	1	0.840
Toplam	119	100

Tablo 2'ye göre, 2000'li yılların başından itibaren yayın sayısında kademeli bir artış olduğu görülmektedir. Özellikle 2015'ten sonra (2015-2023 arası) yıllık yayın sayısında istikrarlı bir artış olduğu dikkat çekmektedir. Bu artış, Hastalık Saklama kavramına olan ilginin yıllar içinde arttığını ve bu konunun giderek daha fazla akademik ilgi gördüğünü göstermektedir. 2022 yılı, %10.924 oranıyla en fazla yayın yapılan yıl olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, 2022 yılında bu konunun özel olarak ön plana çıktığını veya belirli bir olay ya da gelişmenin, örneğin, pandemi sonrası sağlık davranışları gibi, araştırmacıların ilgisini artırmış olabileceğini gösterebilir. 2000'li yılların başında ve 2010 öncesinde bu alanda yayın sayısının nispeten daha az olduğu görülmektedir. Bu, konunun o dönemlerde henüz gelişim aşamasında olduğuna işaret edebilir.

Hastalık saklama davranışı konusu ile ilgili yayınların artışı bazı dönemlerdeki toplumsal olaylar ya da küresel sağlık krizleri ile ilişkilendirilebilir. Örneğin, 2020'den sonra pandemi (Covid 19) nedeniyle sağlıkla ilgili davranışlar ve hastalık kavramlarıyla ilgili ilginin artması, bu konudaki yayın sayısındaki artışı tetiklemiş olabileceği düşünülmektedir. 2024 yılı itibarıyla yayın oranı henüz %0.840 ile düşük görünmektedir. Ancak 2024 henüz tamamlanmamış bir yıl olması nedeniyle, ilerleyen dönemlerde bu sayının artış gösterebilir.

Bu yıllık dağılım, araştırmacılar için konunun hangi yıllarda daha fazla ilgi gördüğünü ve bu dönemlerde ne tür gelişmelerin bu ilgiyi tetiklemiş olabileceğini anlamak açısından önemli olabilmektedir.

İncelenen çalışmalar arasında Corrigan (1998) tarafından yayınlanan "The Impact of Stigma on Severe Mental Illness" isimli makalenin hastalık saklama konusunda yayınlanan ilk makale olduğu görülmektedir. Bu çalışma, damgalanmanın ciddi hastalıklar üzerindeki etkisini ele almaktadır. Corrigan (1998) çalışmasında; akıl hastalığının medya ve toplumdaki temsillerinin genellikle yanlış olduğunu ve bu yanlış temsillerin psikiyatrik engelli kişilerin damgalanmasına, toplumsal küçümsemeye ve ayrımcılığa yol açtığını dile getirmektedir. Corrigan ayrıca, damgalanmanın, bireylerin özgüvenini düşürdüğünü ve sosyal fırsatlarını kısıtladığını da savunmaktadır. Corrigan'ın yapmış olduğu bu çalışma için hastalık saklamanın kavramsallaştırılmasında ilk adımı attığı değerlendirilebilir. Çalışmaların 1998-2024 yılları arasındaki yıllık bilimsel üretkenliğine bakıldığında en çok 2022 yılında yayın yapıldığı görülmektedir.

Hastalık Saklamaya dair Web of Science (WoS)'de taranan yayınların ülke dağılımlarına da bakılmıştır. Yayınların ülke dağılımları aşağıdaki Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Hastalık Saklama Kavramının İlişkin Çalışmaların Ülkelere Göre Dağılımı

Ülke	Yayın Adedi	Yayın Yüzdesi (%)
ABD	21	17.647
İngiltere	16	13.445
Kanada	8	6.723
Fransa	8	6.723
Avustralya	7	5.882
Hollanda	7	5.882
İspanya	6	5.042

İsveç	6	5.042
Almanya	5	4.202
Belçika	4	3.361
İran	4	3.361
İtalya	4	3.361
Türkiye	4	3.361
Avusturya	3	2.521
Brezilya	3	2.521
İrlanda	3	2.521
Yeni Zelanda	3	2.521
Pakistan	3	2.521
Bahreyn	2	1.681
Danimarka	2	1.681
Hindistan	2	1.681
Meksika	2	1.681
Norveç	2	1.681
Çin	2	1.681
Polonya	2	1.681
Suudi Arabistan	2	1.681
Singapur	2	1.681
Ukrayna	2	1.681
Belarus	1	0.840
Bosna Hersek	1	0.840
Kosta Rika	1	0.840
Hırvatistan	1	0.840
Etiyopya	1	0.840
Finlandiya	1	0.840
Irak	1	0.840
İsrail	1	0.840
Japonya	1	0.840
Lübnan	1	0.840
Nepal	1	0.840
Peru	1	0.840
Portekiz	1	0.840
Rusya	1	0.840
Sırbistan	1	0.840
Slovenya	1	0.840
Güney Afrika	1	0.840
Güney Kore	1	0.840
Arap Emirlikleri	1	0.840

Hastalık saklamaya ilişkin ülkelerin yayın sayısına bakıldığında; ABD (%17.647 oranında ve 21 adet yayın) ve İngiltere'nin (%13.445 oran ve 16 adet yayın) en yüksek yayın oranına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, bu iki ülkenin Hastalık Saklama kavramı ile ilgili literatüre önemli katkılar sağladığını ve bu alandaki araştırmalara ilgi gösterdiğini göstermektedir. Kanada (8 adet yayın ve %6.723 oranında), Fransa (8 adet yayın ve %6.723 oranında), Avustralya (7 adet yayın ve %5.882 oranında), İspanya (6 adet yayın ve %5.042 oranında), İsveç (6 adet yayın ve %5.042 oranında) ve Hollanda (7 adet yayın ve %5.882 oranında) gibi ülkeler orta düzeyde katkı sağlamaktadır. Bu

ülkelerde de konuya yönelik önemli bir ilgi olduğu ancak ABD ve İngiltere gibi en yüksek katkı sağlayan ülkeler kadar yoğun bir yayın üretimi olmadığı görülmektedir. Belarus, Bosna Hersek, Hırvatistan, Etiyopya gibi bazı ülkeler sadece tek bir yayına (%0.840) sahiptir. Bu durum, söz konusu ülkelerin araştırmacılarının konuya yönelik ilgi düzeyinin düşük olduğunu veya bu ülkelerdeki kaynakların ve fonların sınırlı olduğunu gösterebilir.

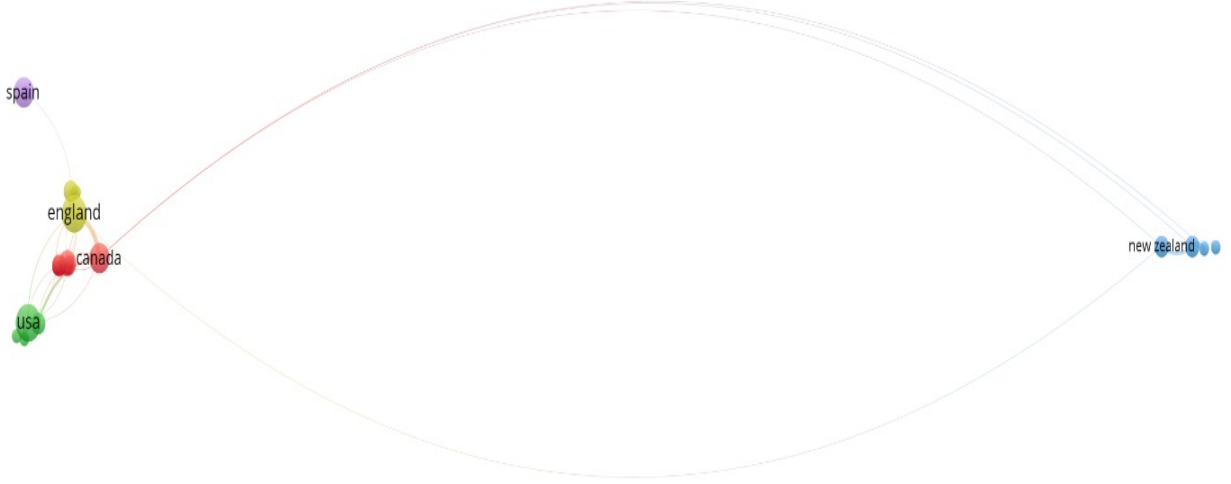
Ülkelerin yayın sayısı analizi, Hastalık Saklama kavramı ile ilgili akademik ilginin hangi ülkelerde daha fazla olduğunu belirlemekte ve bu alanla ilgilenen araştırmacılara, daha fazla iş birliği yapılabilecek ya da eksik kalan bölgeleri

belirleyebilecekleri bir rehber fırsatı sunabilmektedir.

Araştırma verileri üzerinde VOSviewer programı ile analiz tipinin eş yazarlık olduğu ve analiz biriminin

ülkeler olduğu bir haritalama analizi gerçekleştirilmiştir. Buna dair sonuçlar Şekil 1'de sunulmaktadır.

Şekil 1: Hastalık Saklama Kavramının İlişkin Çalışmaların Ülkelere Göre Dağılımı

Bu çalışmada, "Hastalık Saklama" kavramına ilişkin araştırmaların farklı ülkeler arasındaki dağılımı ve iş birliği yapıları yukarıdaki Şekil 1'de gösterilmiştir. Görselde yer alan ağ diyagramı, Kanada, İngiltere, İspanya, ABD ve Yeni Zelanda gibi ülkelerin bu alandaki katkı düzeylerini ve araştırmalar arasındaki bağlantıları ortaya koymaktadır. Düğümlerin boyutları ve birbirine olan yakınlıkları, ülkelerin bu alandaki göreceli araştırma hacmini ve etki düzeyini yansıtırken, düğümler arasındaki çizgiler, ülkeler arasında mevcut olan iş birliği ilişkilerini veya tematik benzerlikleri temsil etmektedir.

Kanada ve ABD gibi ülkeler, ağ diyagramında merkezi konumlarıyla öne çıkmakta, bu da bu ülkelerin "Hastalık Saklama" konusundaki araştırmalara önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Diğer yandan, Yeni Zelanda gibi

ülkelerin daha izole konumlanması ya özgün bir odaklanmayı tercih ettiğini ya da diğer ülkelerle daha sınırlı bir iş birliği düzeyinin olduğunu ifade etmektedir.

Sonuç olarak Şekil 1, "Hastalık Saklama" alanındaki küresel araştırma yapısını ortaya koymakta; alanın lider ülkelerini, tematik benzerliklere göre kümelenmiş ülke gruplarını ve nispeten izole kalan araştırma merkezlerini gözler önüne sermektedir.

Çalışmaların alanları incelendiğinde ise, belirli alanlara yoğunlaşma olmasına rağmen çeşitli alanlara dağılmış oldukları görülmektedir. Hastalık saklama üzerine yapılan çalışmaların alanlara göre dağılımı Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 2: Hastalık Saklama ile İlgili Çalışmalarının Alanlara Göre Dağılımı

Çalışma Alanı (Web of Science Categories)	Yayın Adedi	Yayın Yüzdesi (%)
Psikiyatri (Psychiatry)	18	15.126
Tıp Genel Dahiliye (Medicine General Internal)	16	13.445
Halk Sağlığı, Çevresel ve Mesleki Sağlık (Public Environmental Occupational Health)	16	13.445
Hemşirelik (Nursing)	11	9.244
Klinik Psikoloji (Psychology Clinical)	11	9.244
Biyomedikal Sosyal Bilimler (Social Sciences Biomedical)	8	6.723
Onkoloji (Oncology)	7	5.882
Multidisipliner Bilimler (Multidisciplinary Sciences)	5	4.202
Klinik Nöroloji (Clinical Neurology)	4	3.361
Sağlık Bakım Bilimleri Hizmetleri (Health Care Sciences Services)	4	3.361
Sağlık Politikaları Hizmetleri (Health Policy Services)	4	3.361

Bilgi Bilimi ve Kütüphanecilik (Information Science Library Science)	4	3.361
Psikoloji (Psychology)	4	3.361
Psikoloji Multidisipliner (Psychology Multidisciplinary)	4	3.361
Sosyal Bilimler Disiplinlerarası (Social Sciences Interdisciplinary)	4	3.361
İletişim (Communication)	3	2.521
Beşeri Bilimler Multidisipliner (Humanities Multidisciplinary)	3	2.521
Enfeksiyon Hastalıkları (Infectious Diseases)	3	2.521
Sinir Bilimleri (Neurosciences)	3	2.521
Din (Religion)	3	2.521
Sosyoloji (Sociology)	3	2.521
Kardiyak Kardiyovasküler Sistemler (Cardiac Cardiovascular Systems)	2	1.681
Eğitim Eğitsel Araştırmaları (Education Educational Research)	2	1.681
Geriatric Gerontoloji (Geriatrics Gerontology)	2	1.681
Gerontoloji (Gerontology)	2	1.681
Edebiyat (Literature)	2	1.681
DeneySEL Tıp Araştırmaları (Medicine Research Experimental)	2	1.681
Sosyal Psikoloji (Psychology Social)	2	1.681
Madde Bağımlılığı (Substance Abuse)	2	1.681
Antropoloji (Anthropology)	1	0.840
Bölge Çalışmaları (Area Studies)	1	0.840
İşletme (Business)	1	0.840
Dermatoloji (Dermatology)	1	0.840
Acil Tıp (Emergency Medicine)	1	0.840
Çevre Bilimleri (Environmental Sciences)	1	0.840
Çevre Çalışmaları (Environmental Studies)	1	0.840
Etnik Çalışmalar (Ethnic Studies)	1	0.840
Tıbbi Bilişim (Medical Informatics)	1	0.840
Beslenme Diyetetik (Nutrition Dietetics)	1	0.840
Gelişim Psikolojisi (Psychology Developmental)	1	0.840
Psikoloji Psikanaliz (Psychology Psychoanalysis)	1	0.840
Rehabilitasyon (Rehabilitation)	1	0.840
Solunum Sistemi (Respiratory System)	1	0.840
Sosyal Sorunlar (Social Issues)	1	0.840
Sosyal Hizmet (Social Work)	1	0.840
Üroloji Nefroloji (Urology Nephrology)	1	0.840

Tablo 4'te en az bir adet çalışması bulunan alanlar listelenmiştir. Bazı çalışmaların aynı anda iki ya da daha fazla alanda yer alabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Hastalık saklama çalışmalarının yer aldığı başlıca alanlar incelendiğinde en yüksek yayın adedi ve yüzdesine sahip kategoriler, hastalık saklama konusunda daha yoğun ilgi gören alanları işaret etmektedir. Bu durumda, *Psychiatry (Psikiyatri)* %15.126 ile en yüksek yayın yüzdesine sahipken, onu sırasıyla *Medicine General Internal (Genel İç Hastalıkları)* ve *Public Environmental Occupational Health (Halk Sağlığı)* kategorileri takip etmektedir. Bu alanların yüksek yayın sayısı, hastalık saklama çalışmalarında psikiyatri, genel iç

hastalıkları ve halk sağlığı konularının öne çıktığını göstermektedir.

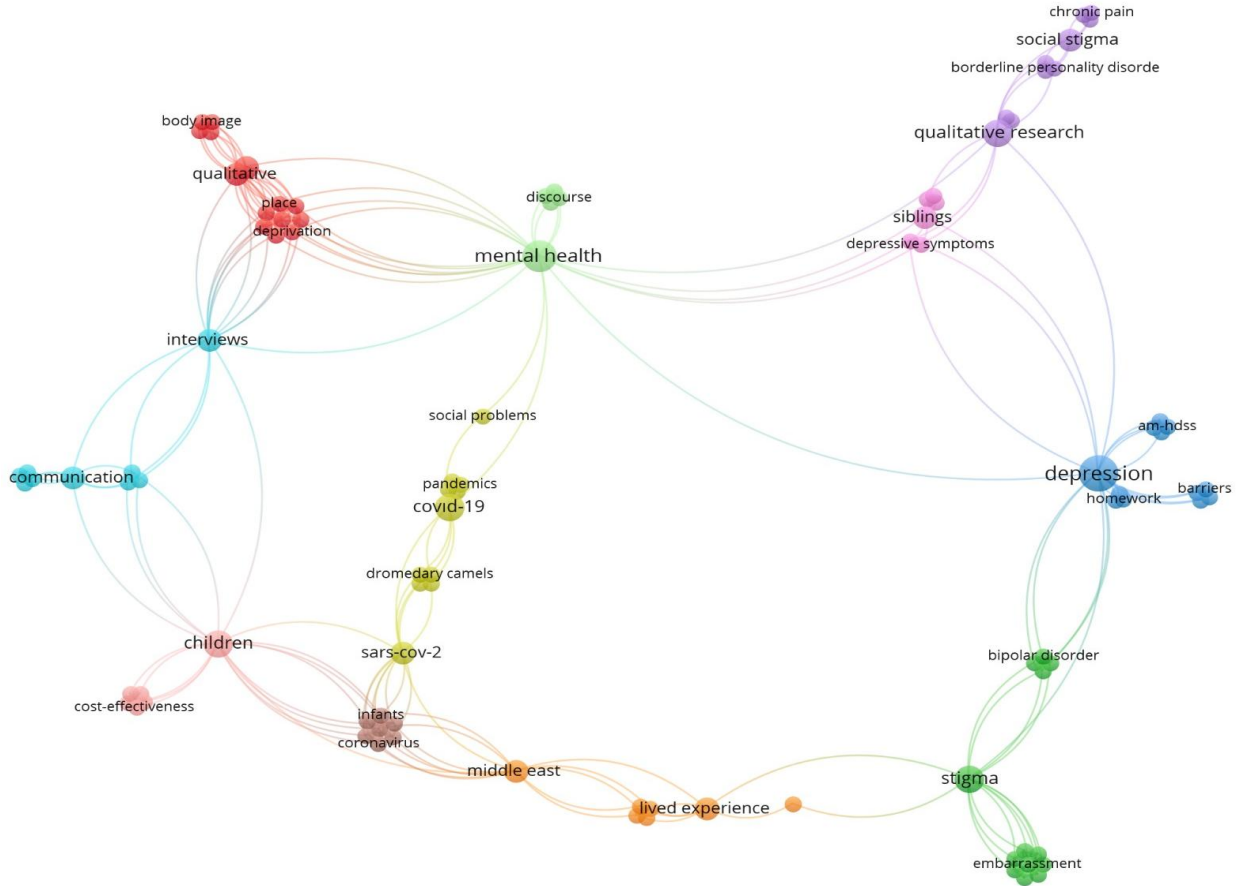
Tablo 4'te hastalık saklama kavramına ilişkin çalışma alanlarının geniş bir yelpazede dağıldığı rahatça görülmektedir. Örneğin, psikiyatri ve tıp gibi klinik alanların yanı sıra sosyal bilimler, çevre bilimleri ve halk sağlığı gibi disiplinler de yer almaktadır. Bu çeşitlilik, hastalık saklama konusunun disiplinler arası bir alan olduğunu ve farklı açılardan da ele alındığını göstermektedir.

Ayrıca, hastalık saklama araştırmalarının hem tıp, psikiyatri, hemşirelik gibi sağlık alanlarıyla hem de sosyal bilimler (sosyoloji, sosyal hizmetler) gibi insan odaklı alanlarla nasıl bir ilişki içinde olduğunu da göstermektedir. Örneğin, *Nursing, Psychology*

Clinical gibi kategorilerde yüksek yayın oranları, hastalık saklama çalışmalarının sağlık hizmetleri sunumu ve hasta bakımıyla da doğrudan ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle *Oncology* (Onkoloji), *Clinical Neurology* (Klinik Nöroloji), *Health Care Sciences Services* (Sağlık Bilimleri Hizmetleri) gibi kategorilerdeki çalışmalara dikkat çekmektedir. Bu alanların yer alması, hastalık saklama konusunun kanser, nörolojik hastalıklar gibi belirli hastalık gruplarının yanı sıra sağlık hizmetlerinin sunumu ve politikalarıyla da ilgili olduğunu göstermektedir.

%1'in altında yayın yüzdesine sahip olan kategoriler, örneğin *Urology Nephrology*, *Environmental Sciences* (Çevre Bilimleri), *Medical Informatics* (Tıbbi

Şekil 2: Hastalık Saklama Kavramına İlişkin Yayınlarda Yer Alan Anahtar Kelimelerin İlişkileri

Yukarıda yer alan şekil incelendiğinde, birden çok kümelenmenin olduğu görülmektedir. Bu kümelenmelere bakıldığında, depresyon (*depression*), damgalanma (*stigma*) ve mental sağlık (*mental health*) anahtar kelimeleri öne çıkmaktadır.

Söylemler(discourse), sosyal problemler (social problems), yoksunluk (deprivation) ve depresif belirtiler (depressive symptoms) mental sağlık kümesi ile ilişki halinde olduğu görülmektedir.

Bilişimler) gibi alanlar, hastalık saklama çalışmalarında nispeten daha az incelenmiş konuları göstermektedir. Bu alanlarda yayın sayısının az olması, daha fazla araştırma gerektiren potansiyel boşluklara işaret etmektedir.

Genel olarak bu tablo, hastalık saklama konusunda disiplinler arası çalışmalara yönelik eğilimi ve bu alandaki araştırmaların en çok hangi bilimsel kategorilerde yoğunlaştığını göstermek için değerli bir veri sunmaktadır.

Hastalık saklama kavramına ilişkin yapılan çalışmalardaki anahtar kelimeler birbirleriyle ilişkisini değerlendirmek için haritalama analizi gerçekleştirilmiştir. Anahtar kelimelerin birbirleriyle ilişkisine dair bulgulara Şekil 2'de yer verilmektedir.

Utandırma (embarrassment) ve bipolar bozukluk (bipolar disorder) gibi anahtar kelimelerin damgalanma kümesi ile ilişkilendirilmektedir. Aynı zamanda covid-19, salgın hastalıklar (pandemics), sars-cov-2, koronavirüs, anahtar kelimelerinin de kendi aralarında ilişki halinde oldukları görülmektedir.

Araştırmanın ana kavramı olan "Hastalık Saklama" olgusunu içeren çalışmaların Web of Science (WoS)

veri tabanında bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Hastalık saklama ile ilgili araştırmaların 1998 yılından 2024 yılı olan günümüze kadar devam eden bir süreçte az da olsa geliştiği görülmüştür. WoS veri tabanında hastalık saklama konusunda yer alan ilk çalışma "The Impact of Stigma on Severe Mental Illness" başlığı ile kaleme alınmıştır.

Çalışmaların sınıflandırılması üzerinden bir değerlendirme yapıldığında, hastalık saklama ile ilgili sadece makalelere yer verilmiş ve ağırlıklı psikiyatri alanında sınıflandığı görülmüştür. En çok çalışma yapılan ülkelerin ABD ve İngiltere'nin olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ

Davranış, dış dünyayla etkileşimlerin gözlemlenebilir dışa vurumları olarak tanımlanmakta ve hem içsel hem de çevresel faktörlerin etkisiyle şekillenmektedir. Davranışlar, bilinçli veya istemsiz, gönüllü ya da kendiliğinden olabilmektedir. Bireysel davranışlar, toplumsal değişim süreçleriyle ilişkilendirilir. Mikro düzeydeki bireysel tutumlar, makro düzeydeki toplumsal yapıyı etkileyebilmektedir.

Toplum, belirli bir kültüre sahip bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Ve bu noktada normlar, bireylerin uyumlu davranışlar sergilemelerini yönlendirmede önemli unsur niteliğindedir. Toplumsal normlara uymayan davranışlar cezalandırılabilir. Bu bağlamda hastalık saklama gibi davranışlar, toplumsal beklentilerle bağlantılı olacak şekilde ortaya çıkabilmektedir. Özellikle güçlü olmaları beklenen toplumlarda erkekler hastalıklarını saklamak isteyebilmektedirler. Burada da toplumsal kurallar ve değerlerin, bireylerin hastalıklarına yönelik tutumlarını etkileyebileceği sonucu çıkarılabilmektedir.

Hastalık ve sağlık kavramları, yalnızca tıbbi değil, aynı zamanda kültürel boyutlarla da şekillenmektedir. Bir toplumda hastalık olarak görülen bir durum, başka bir toplumda sağlıklı kabul edilebilir. Bu süreçte, bireylerin hastalığa karşı gösterdiği davranışlar, ait oldukları toplumun kültürel yapısı tarafından biçimlenmektedir. Toplumun sağlıklıyla ilgili algıları, bireylerin hastalık ve tedaviye yönelik tutumlarını etkilemektedir.

Hastalık ve toplum arasındaki ilişki, sosyal, kültürel ve ekonomik çevrelerin etkisiyle şekillenmektedir. Toplumsal değerler, sağlık algıları ve hizmetlere erişim, bireylerin hastalıklarına yönelik tutumları üzerinde belirleyici rol oynar. Bu çalışma, hastalık saklama davranışının toplumsal normlarla nasıl

ilişkili olduğunu ve bireylerin hastalıkları konusunda gösterdiği tutumları toplumdaki sosyal yapının bir yansıması olarak ele almıştır.

Bu çalışmada, "Hastalık Saklama" kavramına ilişkin 1998 ile 2024 yılları arasında Web of Science (WoS) veri tabanında yapılan yayınlar üzerinde bir bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, hastalık saklama davranışının akademik ilgi gördüğü dönemi ve bu alandaki tarihsel gelişimi anlamamıza olanak tanımaktadır. Çalışmanın bulguları, hastalık saklama konusunun özellikle son yıllarda artan bir ilgiyle araştırıldığını göstermektedir. 1998 yılında yayınlanan ilk makaleden sonra, özellikle 2015 sonrası yıllarda yayın sayısında belirgin bir artış yaşanmıştır. Bu artış, hastalık saklama olgusuna yönelik akademik ilginin zaman içinde giderek arttığını ve bu konunun giderek daha fazla dikkat çekmeye başladığını ortaya koymaktadır.

2022 yılı, %10.924 oranıyla en fazla yayın yapılan yıl olarak öne çıkmıştır ve bu durum, pandeminin sağlık davranışları üzerindeki etkisi gibi toplumsal olayların, bu alandaki araştırmaların artmasına katkı sağladığını düşündürmektedir. 2024 yılı itibarıyla yayın sayısının henüz düşük olmasına rağmen, yılın tamamlanmaması nedeniyle ilerleyen dönemlerde bu sayının artması beklenmektedir.

Ülke bazında yapılan analizler, ABD ve İngiltere'nin bu alandaki en yüksek katkıyı sağladığını göstermektedir. Bu ülkelerin literatüre sağladığı katkı, hastalık saklama konusundaki araştırmaların gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Diğer taraftan, Kanada, Fransa, Avustralya gibi ülkeler orta düzeyde katkı sağlarken, bazı ülkelerde ise yalnızca tek bir yayına rastlanmıştır.

Yıllık yayın sayılarındaki artış, özellikle 2015 sonrasında hastalık saklama konusunun giderek daha fazla akademik ilgi gördüğünü göstermektedir. 2022, bu alandaki en fazla yayın yapılan yıl olarak dikkat çekerken, bu artışın küresel sağlık krizleri gibi toplumsal olaylarla ilişkilendirilebileceğini öne çıkarmaktadır.

Ülke bazında yapılan analizler, ABD ve İngiltere gibi ülkelerin hastalık saklama konusunda önemli düzeyde araştırma anlamında katkı sağladığını, buna karşın bazı ülkelerin geride kaldığını göstermiştir. Özellikle Kanada ve ABD, ağ diyagramlarında merkezi konumları ile bu alandaki lider ülkeler olarak öne çıkarken, diğer bazı ülkeler sınırlı iş birliğiyle geri planda kalmışlardır.

Araştırmaların yer aldığı bilimsel alanlara bakıldığında ise hastalık saklama konusunun, psikiyatri, genel iç hastalıkları ve halk sağlığı gibi klinik alanlarda yoğunlaştığını göstermektedir.

Ayrıca sosyal bilimler ve çevre bilimleri gibi disiplinlerde de çalışmalar bulunmakta, bu da hastalık saklama olgusunun disiplinler arası bir konu olduğunu göstermektedir. Psikiyatri ve sağlık hizmetleri gibi klinik alanlar, hastalık saklama konusunda önemli çalışma alanlarından biri haline gelirken, onkoloji, nöroloji ve sağlık bilimleri hizmetleri gibi alanlarda da bu olguyla ilişkili çalışmalar dikkat çekmektedir.

Anahtar kelimeler arasındaki ilişkileri inceleyen haritalama analizi, hastalık saklama konusunun depresyon, damgalanma, mental sağlık gibi psikolojik kavramlarla güçlü bir ilişki içerisinde olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, COVID-19 ve salgın hastalıklar gibi küresel sağlık krizlerinin, hastalık saklama davranışlarını nasıl etkilediği üzerine yapılan araştırmaların arttığı görülmektedir. Bu bağlamda, hastalık saklamanın yalnızca bireysel bir davranış değil, toplumsal, kültürel ve psikolojik bir olgu olarak ele alındığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, hastalık saklama konusu hem klinik hem de sosyal bilimler açısından multidisipliner bir araştırma alanını oluşturmaktadır. Gelecekte, bu alandaki çalışmaların daha da derinleşmesi ve farklı kültürlerdeki yansımalarının daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi, hastalık saklama davranışının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, R. (2024). Hastalık, sağlık ve toplum: Bir sağlık sosyolojisi incelemesi (2. baskı). Dün Bugün Yarın Yayınları.
- Adak, N. (2016). Günümüz toplumlarında sağlığa ilişkin riskler. In N. Adak (Ed.), Sağlık sosyolojisinde güncel tartışmalar, Nobel Yayıncılık.
- Andrés, A. (2009). Measuring academic research: How to undertake a bibliometric study. Elsevier.
- Aziz, A. (1982). Toplumsallaşma ve kitle iletişim (No. 2). Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Yayınları.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. Psychological Review, 84(2), 191-215.

- Cevizci, A. (2000). Felsefe sözlüğü. Paradigma Yayınları.
- Chen, C. (2017). Science mapping: A systematic review of the literature. Journal of Data and Information Science, 2(2), 1-40.
- Demir, Ö. (2003). İktisat ve ahlak. Liberte Yayınları.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1972). Attitudes and opinions. Annual Review of Psychology, 23(1), 487-544.
- Giddens, A. (1999). Toplumun kuruluşu: Yapılaşma kuramının ana hatları (H. Özel, Çev.). Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gürocak, K. (2013). Toplumsal davranışlara etkisi açısından kitle iletişim araçlarının stratejik değerlendirilmesi (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Martínez, M. A., Cobo, M. J., Herrera, M., & Herrera-Viedma, E. (2015). Analyzing the scientific evolution of social work using science mapping. Research on Social Work Practice, 25(2), 257-277.
- Türk, A. (2013). Sosyoloji sözlüğü: Y kuşağı için sosyoloji sözlüğü. Kafekültür Yayıncılık.
- Türkdoğan, O. (2006). Toplumsal yapı ve sağlık-hastalık sistemi. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2013). VOSviewer manual (Vol. 1, No. 1). Universiteit Leiden.
- Wilkinson, R. G. (1996). Unhealthy societies: The afflictions of inequality. Routledge.
- Kaya, S. (2008). Uluslararası ilişkilerde konstrüktivist yaklaşımlar. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63(3), 83-111.
- Onuf, N. G. (1998). Making sense, making worlds: Constructivism in social theory and international relations. Routledge.
- Sampson, E. E. (2003). Possessive individualism and the self-contained ideal. In Social construction: A reader (pp. 123-128).
- Nazlı, A. (2007). Hastalığın sosyal inşası ve hastalık anlatıları: Meme kanseri örneği. Sosyoloji Dergisi, 18, 149-224.
- Öztürk, N., & Kurutkan, M. N. (2020). Kalite yönetiminin bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi. Journal of Innovative Healthcare Practices, 1(1), 1-13.
- Kayapınar, P. Y. CONSUMER XENOCENTRISM: BIBLIOMETRIC ANALYSIS With RSTUDIO. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(3), 814-827.